

Жигadlo Г. Б.
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ІГОР

У статті розглядаються особливості методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури для проведення занять із спортивних ігор.

Ключові слова: методична підготовка, спортивні ігри, педагогічна майстерність, професійний рівень.

Бурхливий розвиток фізичної культури та спорту на межі ХХ і ХХІ століть висуває широке коло питань, пов'язаних з проблемами підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. У "Національній доктрині розвитку освіти України у ХХ ст." зазначено, що основною метою та пріоритетами розвитку освіти є її особистісна орієнтація, формування вчителя-професіонала, забезпечення умов для його професійної самореалізації [12].

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування визначення методичної підготовки вчителів фізичного виховання як складової професійної підготовки педагогів цього профілю.

Теоретичний аналіз літературних джерел дослідження дає змогу стверджувати, що активна особистість сучасного вчителя є соціальною необхідністю. Удосконалення підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання у вищій педагогічній школі України залежить від:

– усвідомлення на державному рівні вирішального значення освіти в розвитку суспільства, надання їй відповідних пріоритетів не тільки формально, але й практично;

– порівняльного аналізу та узагальнення історичного досвіду, набутого вищою педагогічною школою за всю історію країни;

– розуміння колективами педагогічних навчальних закладів України сучасних процесів, що відбуваються в загальноєвропейському та світовому освітньому просторі, та їх врахування в перспективному плануванні подальшої роботи ВНЗ.

Доцільним вважаємо проведення детального аналізу існуючої системи професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів з фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України. Різні аспекти функціонування системи освіти, питання філософії та нової парадигми освіти, розроблення психолого-педагогічних аспектів підготовки вчителя висвітлено в роботах І. Зязюна [6], В. Лугового [11], О. Пехоти [14] та ін.

Використання системного підходу, який дає можливість визначити

окремі елементи загальної системи, властивості і функції яких визначаються їх місцем у межах цілого дає змогу розробляти загальнометодологічні закони утворення й функціонування, розвитку систем як цілісних педагогічних об'єктів, а також виявляти зв'язки та відношення між спорідненими системами-підсистемами та їх компонентами. Цей метод, передбачає розгляд явищ об'єктивної дійсності з позиції закономірного, системного цілого та взаємодії його частин.

Отже, це дає підстави розглядати систему професійної підготовки вчителя будь-якої спеціальності з декількох відносно самостійних підсистем, властивості, взаємозв'язки та взаємовпливи яких визначаються їх місцем у загальних межах системи більш високого порядку.

Педагогічна освіта як складова професійної освіти у "Педагогічному словнику" С. Гончаренка визначається як "система підготовки педагогічних кадрів для загальноосвітніх шкіл та інших навчально-виховних закладів у педагогічних університетах і інститутах, педагогічних училищах, університетах; у широкому розумінні – підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів", а також як "сукупність знань, навичок і вмінь, здобутих у результаті цієї підготовки, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістами певної кваліфікації". Подане тлумачення дає змогу нам визначити трьохвимірність вживання терміну "освіта": як процес, як результат, як сукупність освітньо-виховних установ [5].

Розрізнення загальної та спеціальної освіти вважаємо за підґрунтя виокремлення системи професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання як самостійної складової загальної системи підготовки педагогів, яка в цьому випадку виступає системою більш високого порядку.

У педагогічній енциклопедії "професійна підготовка" тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і умінь. Це означає, що методичну підготовку як складову професійної підготовки вчителів фізичного виховання можна розглядати як процес набуття певних знань, умінь та навичок, а також як результат процесу навчання у вищому педагогічному навчальному закладі [15].

Підтвердження цієї думки знаходимо у наукових роботах Ю. Бабанського [3], І. Кобиляцького [7], в яких виділено такі особливості освіти як процес, як система, як результат.

На основі структурно-функціонального та контент-аналізу літератури, присвяченої підготовці фахівців фізичного виховання та спорту (Є. Вільчковський [4], О. Куц [10], Б. Шиян [17]) під професійною підготовкою вчителів фізичного виховання у дослідженні ми будемо розуміти процес,

який відображає науково й методично обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані протягом терміну навчання на формування навичок проведення спортивних ігор, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення й успішної праці в усіх ланках спортивного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці.

Оскільки під “підготовкою” розуміють “запас знань, досвіду, здобутих у процесі навчання, практичної діяльності”, то метою вищого педагогічного навчального закладу є професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання як цілісний процес засвоєння й закріплення загальнопедагогічних і спеціальних знань, умінь, навичок, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом. Результатом цього процесу можна вважати вироблення у педагогічних працівників готовності до професійної діяльності.

У свою чергу, під дефініцією “готовність до педагогічної діяльності” українські та зарубіжні вчені і дослідники розуміють можливість швидко адаптуватися та впевнено почувати себе в умовах школи, успішно розв’язувати завдання навчально-виховного процесу, визначати оптимальні способи педагогічного впливу, аналізувати результати своєї діяльності [16, с. 17].

Отже, використання пошуково-бібліографічного методу й системний аналіз документів і наукових праць вітчизняних учених дає змогу зробити висновок про наявність розробок, присвячених загальним питанням професійної підготовки педагогічних кадрів. Поряд з цим здійснений аналіз джерельної бази дослідження дає змогу стверджувати, що проблема методичної підготовки вчителів фізичного виховання практично не вивчалась.

Концептуально-порівняльний аналіз засвідчив, що проблема методичної підготовки вчителів фізичного виховання у вищих педагогічних навчальних закладах України не досліджена, а задіяна модель ще не повною мірою відповідає вимогам адміністративної реформи України й умовам ринкової трансформації українського суспільства.

Рівень наукової розробки вказаної теми не відповідає сучасним процесам реформування освітньої галузі.

Підсумовуючи вищевикладене, ми прийшли до необхідності виокремлення поняття “методичної підготовки” як важливої складової професійної підготовки вчителів фізичної культури. Цей висновок ми підкріплюємо сучасними дослідженнями Л. Кондрашової [8], Л. Сущенко [16] та ін., які виділяють окрім загальноосвітнього, психолого-педагогічного (або загальнопедагогічного) та спеціального, методичну підготовку як структурний компонент системи професійної підготовки майбутнього педагога будь-якої спеціальності. Це визначено характером професійної діяльності вчителя, яка

охоплює його культуру; знання науки, на якій базується навчальний предмет та методики навчання цієї науки.

Ми погоджуємося з виокремленими Б. Шияном складовими методичної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання: теоретичною, методичною та технологічною та будемо на них спиратися при визначенні складових методичної підготовки як підсистеми професійної підготовки вчителів фізичного виховання [10].

За переконанням автора теорія фізичного виховання озброює майбутніх учителів цього профілю знаннями про мету, завдання, засоби, умови та основи функціонування системи фізичного виховання.

Методика фізичного виховання забезпечується на основі вивчення науково обґрунтованих інтегративних спеціально-педагогічних дисциплін, спецкурсів та спецсемінарів, що сприятиме становленню майбутнього вчителя як методиста. Вона націлює його на сучасний підхід до реалізації фізичного виховання в умовах шкільної практики; глибоко аналізує форми, методи, прийоми, особливості занять з учнями різного віку, рівня їх підготовки та стану здоров'я; спрямовує діяльність учителя на підготовку учнів до самовдосконалення.

Оскільки зміст методичної підготовки на факультетах фізичного виховання повинен сприяти формуванню вчителя, схильного до педагогічних інновацій і творчості, здатного на професійному рівні володіти різноманітними засобами, формами й методами роботи з учнями, зорієнтованого на систематичне поповнення нових фахових знань, їх оцінку і самооцінку, а також застосування у педагогічній діяльності здобутків інших наук, то цілком доцільним у визначенні сутності методичної підготовки вважаємо виокремлення особистісного компоненту.

Підтвердження нашої думки знаходимо у дослідженні Л. Суценко, яка визначає такі складові професійної підготовки фахівців з фізичної культури:

- професійну, яка спрямована на підготовку спеціалістів цього профілю до опанування професійними знаннями, виконання професійних функцій, володіння видами професійної діяльності;
- особистісну, метою якої є професійне самовизначення, професійна самореалізація та професійна самоактуалізація впродовж життя;
- технологічну, що базується на формуванні її організаційно-методичних умов [16].

Визначені компоненти вважаємо цілком слушними, а тому такі чинники будемо враховувати у процесі розробки власної структурної моделі професійно-методичної підготовки фахівців з фізичного виховання.

За переконанням Б. Ашмарина, основою теорії фізичного виховання є встановлення загальних закономірностей фізичного виховання як педагогічного процесу з різними верствами населення (дорослі та діти;

кваліфіковані спортсмени та початківці) [2].

Основою ж методики фізичного виховання є встановлення особливих закономірностей фізичного виховання та реалізація таких особливостей педагогічного процесу, які пов'язані з конкретною спрямованістю: методики загальної та професійної фізичної підготовки, методика спортивної підготовки, яка в свою чергу розподіляється на часткові методики, пов'язані з віковими особливостями, статевими розбіжностями, спортивною спеціалізацією.

Останні часткові методики виступають самостійними науковими та навчальними дисциплінами (наприклад, методика викладання гімнастики). Враховуючи інтегративний характер майбутньої професійної діяльності вчителя фізичного виховання, який повинен на однаково достатньому рівні оволодіти всіма різними методиками, можемо зробити висновок про особливе місце власне методичної підготовки як самостійного чинника професійної підготовки фахівців фізичної культури.

Теорія фізичного виховання є складовою педагогічної науки, а тому має загальне коріння за відносною самостійністю.

Таким чином, методичну підготовку можна вважати, з одного боку, системоутворюючим чинником професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання, з другого – відносно самостійною системою з особливим змістом, структурою, функціями.

Проте важливим завданням сьогодення є уникнення термінологічної невизначеності та плутанини як у науковій літературі, так і в нормативних документах у застосуванні поняття “методична підготовка”. Невизначеність цього поняття є (за нашими результатами) основною причиною відсутності в Україні відповідних механізмів, технологій й засобів реалізації ефективної методичної підготовки як складової професійної підготовки вчителя.

Ідея виокремлення власне методичної підготовки та пошуку шляхів її удосконалення, що знайшли відображення також у науково-методичних публікаціях Л. Панчешнікової [13], надає нам підстави зробити висновок про становлення змісту методичної підготовки як самостійної складової фахової підготовки педагогічних працівників.

Одним із найважливіших завдань підготовки студентів до майбутньої педагогічної діяльності, є поєднання передового досвіду, методики викладання з глибокими знаннями та розумінням психології та педагогіки навчання, умінням застосовувати їх у навчальному процесі. Тісний зв'язок теоретичної та методичної підготовки студентів є основою педагогічної майстерності.

Підготовка педагогічних кадрів, повинна здійснюватися в основних трьох напрямках: суспільно-політичному, науковому (спеціальному), психолого-педагогічному. Останній, у свою чергу, поділяється на три

відносно самостійних, але взаємопов'язані компоненти – психологічний, загально-педагогічний та методичний.

Висновки. Ці підходи закладають підвалини для визначення нами методичної підготовки вчителів фізичної культури як динамічної системи, яка у певний період розвитку методичної науки набуває своєрідних особливостей, та удосконалення структурної моделі професійної підготовки вчителів фізичного виховання.

Отже, методична підготовка виступає водночас системоутворюючим чинником і самостійною складовою професійної підготовки майбутніх педагогів з фізичного виховання.

Використана література:

1. *Арчажникова Л. Г.* Подготовка учителя к профессиональной деятельности // Советская педагогика. – 1986. – № 4. – С. 91-95.
2. *Ашмарин Б. А.* Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. – М. : ФиС, 1978. – 323 с.
3. *Бабанский Ю. К.* Педагогика : учеб. пособие для студентов пед. институтов. – М. : Просвещение, 1983. – 608 С.
4. *Вільчовський Е. С., Козленко М. П., Цвек С. Ф.* Система фізичного виховання молодших школярів. – К. : ІЗМН, 1998. – 232 с.
5. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. *Зязюн І.* Гуманістична стратегія теорії та практики навчального процесу // Рідна школа. – 2000. – № 8. – С. 8-13.
7. *Кобиляцький І. І.* Методы обучения и формирования специалистов в высшей школе: Рекомендации преподавателям вузов. – Одесса, 1975. – 114 с.
8. *Кондрашова Л. В.* Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися : учебное пособие. – М. : Прометей, 1990. – 160 с.
9. *Кузмин Н. В.* Методы системного педагогического исследования : учебное пособие. – Л. : Издательство ЛГУ, 1980. – 172 с.
10. *Куц О. С.* Фізкультурно-оздоровча робота з учнівською молоддю. – К.-Вінниця : Континент-Прим, 1995. – 208 с.
11. *Луговий В. І.* Педагогічна освіта в Україні: Структура, функціонування, тенденції розвитку / за ред. акад. О. Г. Мороза. – К. : МАУП, 1994. – 228 с.
12. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХ ст. – Освіта, 2002. – № 26.
13. *Панчешникова Л. М.* Проблемы методической подготовки будущих учителей // Советская педагогика. – 1988. – № 10. – С. 80-85.
14. *Пехота О. М.* Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя. – К., 1997. – 247 с.
15. Педагогическая энциклопедия : в 4-х т. / за ред. И. А. Каирова. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – Т. 3. – 384 с.
16. *Сущенко Л. П.* Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія. – Запоріжжя, 2003. – 349 с.
17. *Лю Сяоянь.* Подготовка учителей в Китае // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 117-120.
18. *Шиян Б. М., Папуша В. Г.* Теорія фізичного виховання : навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання. – Тернопіль : Збруч, 2000. – 183 с.

ЖИГАДЛО Г. Б. *Особенности методической подготовки как составляющая профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры к проведению спортивных игр.*

В данной статье рассматриваются особенности методической подготовки будущих учителей физической культуры для проведения занятий по спортивным играм.

Ключевые слова: методическая подготовка, спортивные игры, педагогическое мастерство, профессиональный уровень.

ZHYGADLO G. B. The peculiarities of methodic education as a part of professional education of future physical training teachers in promoting sports games.

The article deals with the peculiarities of methodic education of future physical training teachers in promoting sports games.

Key words: methodic education, sports games, pedagogical mastery, professional level.

Жиглій Т. С.
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ “УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК”

Викладено інформацію про методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у вивченні дисципліни “Управлінський облік”. Викладено результати педагогічних досліджень з методики навчання економічних дисциплін.

Ключові слова: економічна освіта, управлінський облік, методи, активізація, навчально-пізнавальна діяльність.

Основними турботами ВНЗ є виховання у студентів раціонального професійного мислення, яке забезпечує їхню майбутню творчу діяльність. Активна, зацікавлена праця, з високою професійною майстерністю та новаторським підходом – саме такі вимоги до випускників ВНЗ висуває сучасне аграрне виробництво.

Економічна освіта – це ділянка науки про економіку, яка фокусується на двох основних темах: 1) поточний стан і зусилля з поліпшення курсів навчання економіки, а також матеріалів і педагогічних методів використовуваних для навчання економіці на всіх рівнях освіти; та 2) дослідження ефективності альтернативних методичних прийомів в області викладання економіки, рівень економічної грамотності різних груп, і фактори, які впливають на рівень економічної грамотності.

Економічна освіта в Україні набуває свого розвитку. Зростає як сама необхідність в економічній освіті, так і вимоги до неї. Вона повинна бути всесторонньою, торкатися не лише суто економічної сторони життєдіяльності, але й включати також моральні, етичні, психологічні аспекти, які так чи інакше пов'язані з економікою. До людини сьогодення висуваються вимоги не лише діяти, але й мислити по-новому. Тому дедалі частіше в процесі вивчення економічних дисциплін відходять від переважного використання традиційних методів навчання. За останні кілька десятиріччів виникли принципово інші – так звані активні, або активізаційні